

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักในการศึกษาสภาพทั่วไป เพื่อรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแปรรูปอาหารจากข้าว แนวทางในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแปรรูปอาหารจากข้าว วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) และ เสริมด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview: IDI) ร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยวิธีเชิงอนุมาน (Inductive Method) ตามกรอบประเด็นที่ศึกษา ประชากรกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านโดยผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในการศึกษาคั้งนี้ในเขตพื้นที่อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท

ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรในพื้นที่อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท ร้อยละ 80 ประกอบอาชีพปลูกข้าว ส่วนใหญ่มุ่งทำนาเพื่อขายข้าวเป็นหลัก ที่สั่งสมกันมาเป็นมรดกตกทอด มีการใช้แรงงานสัตว์ เกือบเกี่ยวนวดด้วยเครื่องมือพื้นบ้าน ใช้เมล็ดข้าวเป็นปุ๋ย ใช้คราด ไถ มีด พร้า จอบ เลี้ยว เป็นเครื่องมือ ควบคู่กับใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น เช่น รถแทรกเตอร์ ปุ๋ยเคมี เพื่อให้ได้ผลผลิตเร็วที่สุดและมากที่สุด 2) ในด้านภูมิปัญญาได้มีการปลูกฝังพฤติกรรมทางจริยธรรม จนเกิดเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว โดยมีทั้งผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปข้าวโดยตรง ได้แก่ ข้าวเปลือก ข้าวสวย ข้าวเหนียว ำข้าว แป้งข้าว เป็นต้น ขณะเดียวกันกลุ่มแม่บ้านที่มีการดำเนินงานในลักษณะวิสาหกิจชุมชนก็มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระยาสารท ข้าวเกรียบว่าว ขนมนางเล็ด ข้าวงอกและนำมาแปรรูปหรือบริโภคในลักษณะน้ำข้าวกล้องงอก สำหรับผลิตภัณฑ์ที่กำลังพัฒนาอยู่ในขณะนี้ก็ได้แก่ข้าวไรซ์เบอร์รี่ และข้าวอินทรีย์ โดยผ่านโรงสีข้าวชุมชน นอกจากการแปรรูปข้าวเพื่อนำมาใช้บริโภคโดยตรง ก็ยังมีผลิตภัณฑ์อื่นๆที่แปรรูปจากข้าว ได้แก่ เจลล้างมือ แชมพู โลชั่นและสบู่รำข้าว เป็นต้น 3) ในส่วนของแนวทางในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่าชุมชนควรที่จะได้มีการศึกษารวบรวม และจัดทำฐานข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีพื้นบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษา ทดสอบ และพัฒนาและรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และบริหารและจัดการให้เกิดการทำงานเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายระหว่างหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา เอกชน และองค์กรเกษตรกร/ชุมชนอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: ความหลากหลายทางภูมิปัญญาท้องถิ่น, การแปรรูปอาหารจากข้าว